

Іштван Ньомаркаї (Nyomárkay István)
(16.03.1937 – 05.08.2020)

5 серпня 2020 року в Будапешті пішов з життя відомий угорський філолог, мовознавець, славіст, академік Іштван Ньомаркаї.

І. Ньомаркаї народився 16 березня 1937 р. у Будапешті. Після гімназії навчався на історико-філологічному факультеті Будапештського університету ім. Лоранда Етвеша (1956–1961). У період з 1961 по 1973 рр. працював учителем у Чепелі. 1975 року розпочав свою діяльність на кафедрі слов'янської філології згаданого університету, 1981 р. став доцентом, 1989р.— професором. Від 1987 р. по 2003 р. — завідувач кафедри слов'янської філології, а з 1998 р. по 2003 р. — перший директор Інституту слов'янської та балтійської філології. Від 2007 р.— професор-емеритус.

У 1979 р. Ньомаркаї отримав звання кандидата наук у галузі мовознавства, 1987 р. захистив докторську дисертацію з угорсько-хорватських мовних контактів. Із 1997 р. він член-кореспондент Хорватської академії наук і мистецтв, а з 2004 р.— Угорської академії наук, з 2010 р. стає її дійсним членом. Працював також запрошеним викладачем, читав лекції в університетах Загреба, Відня, Граца, Любляни, Мангейма та ін. Від 2000 р. по 2019 р. він був головним редактором журналу «*Studia Slavica Scientiarum Hungaricae*», членом редакційних рад кількох мовознавчих угорських та слов'янських часописів. Ньомаркаї входив до складу Міжнародного комітету славістів, його угорського відділення (1987–2013). Праці вченого були відзначені численними нагородами в Угорщині та Хорватії, серед яких орден Ранкової зірки Республіки Хорватія (2003) та Лицарський хрест Угорської Республіки (2007).

Сфера наукових інтересів академіка — південнослов'янська філологія та угорсько-південнослов'янські контакти. У своїх дослідженнях Іштван Ньомаркаї зосередився на історії мови, історичній діалектології, питаннях літературної мови та її функціонування, а також хорватсько-угорських, угорсько-хорватських мовних контактах, проблемах перекладу. Він був відомим філологом, видатним представником Будапештської школи славістики, який,

як і його знані попередники, володів широким спектром класичної освіти, включаючи знання мов. Крім угорської, його книжки, студії та лекції публікувалися хорватською, німецькою, російською та сербською мовами. Ньомаркаї належить велика заслуга в укладанні словників: він спільно з Ласло Гадровичем уклав хорватсько-угорський, угорсько-хорватський, сербсько-угорський та угорсько-сербський словники. Серед його найвідоміших книжок такі, як «Gramatika srpskohrvatskog (hrvatskosrpskog) jezika» (1989), «Anyanyelvi ébredés és hagyomány nálunk és szomszédainknál» (Пробудження інтересу до рідної мови і її традиції у нас і в наших сусідів, 2002), «Kroatistické studije» (2000), «Rukopisne prodike iz Pannonhalme» (спільно з І. Бігом, 2005), «Szláv szomszédaink» (Наші слов'янські сусіди, 2013).

І. Ньомаркаї, будучи директором Інституту слов'янської та балтійської філології Будапештського університету, став ініціатором і засновником кафедри української філології. У 2002–2003 рр. він виконував обов'язки завідувача кафедри, займаючи одночасно посаду керівника кафедри слов'янських мов. У жовтні 2011 р. на святкуванні 50-ї річниці української спеціалізації університету І. Ньомаркаї виголосив доповідь «Про обставини створення кафедри». Принагідно зазначимо, що україністика в Будапештському університеті має давню історію. Ще в 1919–1924 рр. спорадичні заняття з русинської (української) мови та літератури в університеті вів дослідник культури та літератури українців-русинів тогочасної Угорщини Шандор Бонкало. Викладання відновилося вже після Другої світової війни. Від 1961 р. при кафедрі російської філології університету діє відділення української мови та літератури. У 1995 р. кафедра російської філології була перейменована в кафедру східнослов'янської та балтійської філології, у межах якої залишилася українська філологія. До розбудови кафедри долучилися закарпатські славісти, зокрема Еміль Балецький, чиє ім'я тісно пов'язане з відкриттям у Будапештському університеті 1961 року спеціальності «українська мова та література», з часом акредитованої за всіма трьома рівнями підготовки (бакалавр, магістр, доктор філософії). Серед колишніх і теперішніх викладачів кафедри назвімо імена Віри Шер (Сердюк), Гези Вернке, Вікторії Лебович, Оксани Ковач та ін., тут працюють і так звані лектори, викладачі з України.

Висловлюємо глибоке співчуття угорським колегам і сподіваємося, що викладацька й наукова діяльність відомого академіка, його багата спадщина, наукові відкриття залишаться в пам'яті потомків і надалі надихатимуть його численних учнів і послідовників.